

Handläggare
Madeleine Mijatovic
Solveig Nilsson
Jessica Persson
Sayeh Tealohi
Telefon: 08-50804000**Till**
Hässelby-Vällingby
Stadsdelsnämnd
2017-04-06

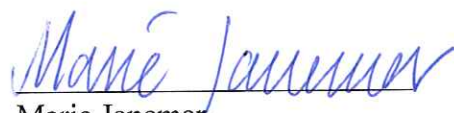
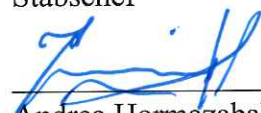
13

Lägesrapport av hållbarhetskommisionens arbete

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 159-1936-2016

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Ulla Thorslund
StadsdelsdirektörMarie Janemar
StabschefAndrea Hormazabal
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande kring lägesrapport för kommissionen för ett socialt hållbart Stockholms arbete och delrapporter utarbetade under 2016.

Kommissionen har i uppdrag att analysera skillnader i livsvillkor och framföra förslag på åtgärder för en jämlik stad. Förvaltningen delar kommissionens problembeskrivning utifrån berörda verksamhetsområden och ser positivt på att ett centralt ansvar tas, där det är lika angeläget att arbetet är lokalt förankrat, utifrån varje förvaltnings unika förutsättningar. Delrapporterna kopplar på pågående arbete kring skolutveckling, ungas etablering på arbetsmarknaden, medborgarnas inflytande och det offentliga rummets betydelse. Förvaltningens delar den analys och beskrivning som redogörs för, och förvaltningen ställer sig i stort positiv till genomförbarheten för fortsatt arbete med angivna åtgärdsförslag.

Bakgrund

Stockholms stad har inrättat en kommission för ett socialt hållbart Stockholm i enlighet med beslut i stadens budget för 2015. I juni 2016 beslutade kommunfullmäktige om en strategi för genomförande av åtgärder framlagda av kommissionen.

Ett av stadens fyra inriktningsmål är att Stockholm ska vara en sammanhållen stad. En sammanhållen och socialt hållbar stad ska uppnås genom minskade skillnader i livsvillkor.

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm bär det centrala ansvaret för att understödja stadens verksamheter i arbetet med *välbefinnande och hälsa, uppväxtvillkor och utbildning, arbete och försörjning, boende och stadsmiljö och demokrati och trygghet*. Kommissionens arbete har innefattat framtagande av rapporten *Skilnadernas Stockholm*, delrapporter gällande skola, arbete, inflytande och den offentliga miljön, supplerat av underlagsrapporter, samt strategin för genomförande av åtgärder. Integreringen av kommissionens analyser och åtgärder i stadens budgetprocess är ledande i strategin.

Under våren 2016 har kommissionen tagit fram ytterligare fyra delrapporter. De behandlar hållbar skolutveckling, ungas etablering på arbetsmarknaden, medborgarnas inflytande i stadens beslutsprocesser och det offentliga rummets betydelse för en socialt hållbar samhällsutveckling.

Stadens bolag och förvaltningar har fått delrapporterna på remiss och förvaltningen ska svara på rapporterna Dold potential, Staden där vi möts och Medborgare med mandat. Remisstiden sträcker sig till 13 april 2017.

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats av direktörens stab i samverkan med avdelningarna för individ och familjeomsorg, medborgarservice och fritid respektive avdelningen för strategi och internservice.

Ärendet

Respektive delrapporter redovisas i sammandrag i detta ärende. Förvaltningen ska lämna synpunkter på de åtgärder där stadsdelsförvaltningar står som ansvariga.

Dold potential- hinder och möjligheter för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden

Sammanfattning av delrapporten

Nedan återges sammanfattningen från ovanstående delrapport inklusive föreslagna rekommendationer och åtgärder.

Unga stockholmare har generellt inga större svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Däremot finns det inom gruppen unga en variation. Särskilt unga med funktionsnedsättning, unga utrikes födda och unga som inte har fullföljt gymnasiet, har en svag ställning på arbetsmarknaden och utvecklingen är oroande. I denna andra rapport inom utvecklingsområde Arbete och försörjning, för Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, fördjupas analysen av ungas etablering på arbetsmarknaden med särskilt fokus på unga som varken arbetar eller studerar, unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda.

I rapporten undersöks faktorer som påverkar ungas etablering på arbetsmarknaden. Statistiken visar att unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda i lägre grad har fullföljt gymnasieskolan i jämförelse med gruppen unga som helhet. Generellt sett kräver arbetsgivare numera fullföljd gymnasieutbildning och goda kunskaper i svenska språket. En stor del av rekryteringarna sker genom kontakter, vilket kräver ett stort nätverk av sociala kontakter som inte alla unga har. En annan faktor som kan ha betydelse för ungas möjligheter att lyckas på arbetsmarknaden är attityderna hos arbetsgivare.

Slutsatsen i rapporten är att insatserna i högre grad måste riktas och anpassas till just unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda, främst nyanlända, för att den negativa utvecklingen ska kunna brytas. För att förbättra deras möjligheter på arbetsmarknaden lämnar kommissionen rekommendationer och förslag på åtgärder. Bland annat behöver ungas kunskaper om arbetsliv och olika branscher stärkas genom en tydligare samverkan mellan skola och arbetsliv. En modell för hur det kan ske bör utarbetas. Stadens arbete med sociala klausuler i upphandlingar behöver riktas särskilt till unga med funktionsnedsättning och unga utrikes födda, främst unga nyanlända. För att fler unga med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att arbeta inom stadens verksamheter behöver nya arbeten skapas genom arbetsdifferentiering. Samverkan inom staden och med andra myndigheter behöver förbättras för att effektivare kunna möta ungas behov i syfte att stärka deras möjligheter på arbetsmarknaden. Slutligen behöver utbildningar utvecklas och anpassas till målgruppernas förutsättningar och behov.

Rekommendationer och åtgärder

De i delrapporten föreslagna rekommendationerna och åtgärderna är formulerade med ambitionen att ansluta till pågående arbeten och ska ses som ett uttryck för det behov av utveckling som har identifierats i dialog med forskare och andra aktörer. Åtgärder inom fyra rekommendationsområden lyfts särskilt för att stärka koppling mellan skola och arbete, att underlätta inträdet till arbetslivet, att främja riktade insatser och inkluderande arbetsliv inom stadens verksamheter och att samverka om unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning.

A2.1 Stärk kopplingen mellan skola och arbets- och samhällsliv

Utbildningsnivå och slutfört gymnasium är avgörande för att unga ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Andel unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, som slutfört gymnasiet har minskat över tid, likaså etableringen på arbetsmarknaden.

A2.1.1 Åtgärd: Stärk elevernas kontakter med arbetsmarknad och arbetsliv

För att stärka kopplingen mellan skola och arbete, samt minska avhopp bland studiemotiverande elever föreslås en gemensam bank med praktikplatser. Det föreslås att studie- och yrkesvägledning utvecklas i gymnasieskolan, och en extern mentorsverksamhet för nyanlända.

Ansvarig: Utbildningsnämnden i samverkan med arbetsmarknadsnämnden och Stockholm Business Region.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.1.2 Åtgärd: Ge utökad samhällsinformation till unga nyanlända på stadens boenden och i skolan

För att ge nyanlända elever välgrundad information för beslut om skol- och yrkesval, samt gynna deras delaktighet i samhället föreslås en strukturerad och systematisk samhällsinformation till unga nyanlända.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden i samverkan med socialnämnd.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.2 Underlätta inträdet till arbetslivet genom anpassade och riktade utbildningsalternativ

Forskningen framhåller arbetsmarknadsutbildningar som en möjlig effektiv insats för personer med en svag ställning på arbetsmarknaden. För unga utan fullständig gymnasieutbildning, unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning, är alternativa utbildningar ett komplement.

A2.2.1 Åtgärd: Utred förutsättningarna för en alternativ utbildning för ungdomar som har avbrutit eller inte fullföljt gymnasiet

Unga som inte fullföljt gymnasiet föreslås en alternativ skola. En alternativ skola eller Second Chance skola syftar till att fånga upp skolavhoppare. Där motiveras de tillbaka till skolan genom riktade utbildningsinsatser i kombination med praktiskt arbete, vilket ger utrymme för ett mer flexibelt innehåll. För unga nyanlända föreslås ett sammanhållet utbildningsalternativ där gymnasie- och vuxenutbildning kombineras, då en stor andel nyanlända inte hinner slutföra gymnasieutbildning inom stipulerad ålder. Kommissionen lyfter att det är viktigt med alternativa utbildningar som komplement till befintlig skolform.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.2.2 Åtgärd: Utöka anpassade och riktade arbetsmarknads- och yrkesutbildningar

I planer för nya yrkesutbildningar är det av vikt att insatsen är anpassad efter unga med funktionsnedsättning och unga utrikes föddas behov och förutsättningar. Utökade och riktade arbetsmarknads- och yrkesutbildningar anpassas för unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning, där utbildningar arbetas fram av näringslivet, Arbetsförmedlingen och Arbetsmarknadsnämnden.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.2.3 Åtgärd: Skapa ett sammanhållet utbildningsalternativ för nyanlända där gymnasie- och vuxenutbildning kombineras

Unga som kommer till Sverige i äldre ålder har ett annat behov av utbildning, där det befintliga skolsystemet inte är anpassat till att komma in mitt i utbildningen med varierad utbildningsbakgrund.

Ansvarig: Utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.2.4 Åtgärd: Ta fram en handlingsplan inom sfi för unga nyanlända

En handlingsplan förslås för unga inom sfi, vilket innebär att staden utvecklar pedagogiken och kopplar på språkundervisning i arbetsmarknad- och utbildningsinsatser.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.3 Använd Stockholms stads verksamheter för att främja ett inkluderande arbetsliv

Begränsade nätverk, diskriminering och växande kompetenskrav reser hinder för unga med funktionsnedsättning och för unga utrikes födda i deras etableringsprocess. Genom riktade insatser där stadens egna verksamheter används som hävstång kan trösklarna till arbete sänkas.

A2.3.1 Åtgärd: Rikta sociala klausuler i upphandlingar till särskilt prioriterade grupper

Riktade sociala klausuler i upphandlingar till särskilt prioriterade grupper bereder att stadens egna nämnder och bolag riktar sysselsättningskrav i upphandling för att bidra till att prioriterade grupper kommer in på arbetsmarknaden. Sysselsättningskrav i upphandling hoppas leda till ökade kontaktnätverk, men ställer krav på bra matchning och medarbetares förmåga att arbeta med olika målgruppers förutsättningar.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden i samverkan med samtliga upphandlande nämnder och bolagsstyrelser.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.3.2 Åtgärd: Utveckla stadens arbete med arbetsdifferentiering

Staden kan genom arbetsdifferentiering skapa nya arbetstillfällen och frigöra resurser från övrig personal och därmed bidra till inkluderande arbetsmarknad.

Ansvarig: Kommunstyrelsen i samarbete med arbetsmarknadsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.3.3 Åtgärd: Främja kompetensbaserad rekrytering och motverka diskriminering vid rekrytering inom Stockholms stad

För att motverka diskriminering och okunskap om unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning hos arbetsgivare, föreslås ökade kunskapshöjande insatser om kompetensbaserad rekrytering.

Ansvarig: Kommunstyrelsen i samverkan med samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.4 Effektivisera samverkan om unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning

Unga utrikes födda har liksom unga med funktionsnedsättning sämre förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Under hösten 2015 ökande andelen ensamkommande barn- och ungdomar. Vid vilken ålder ungdomen kommer till Sverige är betydande för om ungdomen slutför gymnasiet med fullständiga betyg.

Framförallt de personer som kommit till Sverige i sena tonåren som slutför gymnasiet, är mycket få.

A2.4.1 Åtgärd: Utveckla samarbetskulturen mellan arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdels-nämnderna om unga med funktionsnedsättning

Idag pågår flertalet insatser för att stötta unga utrikes födda och unga med funktionsnedsättning. Uppföljning och utvärdering visar att insatserna för unga med funktionsnedsättning kan leda till en inlåsningseffekt. För att utveckla samarbetet inom stadens egna verksamheter skapas bättre övergång genom utvecklingssamarbete mellan arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna. För att motverka inlåsningseffekter föreslås att riktlinjer och ersättningssystemet ses över.

Ansvarig: Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden och Stadsdelsnämnderna.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.4.2 Åtgärd: Tillgängliggör stadens arbetsmarknadsinsatser för ensamkommande unga på stadens boenden

Att identifiera vilken typ av stöd och kunskap arbetsgivaren behöver för att anställa målgruppen unga som varken arbetar eller studerar, samt att arbetsmarknadsnämnden har förutsättningar att erbjuda de unga rätt stöd, kräver ett samarbete med socialnämnden.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.4.3 Åtgärd: Inkludera asylsökande ungdomar 16-19 år i stadens kommunala aktivitetsansvar (KKA)

Det stora antalet asylsökande unga och avsaknad av stöd till dessa innebär en risk för att antalet unga i utanförskap i Stockholm ökar. Därför föreslås att asylsökande ungdomar 16-19 år omfattas av stadens arbete utifrån KAA.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och socialnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

A2.4.4 Åtgärd: Utred behovet av stöd till arbetsgivare för rekrytering av särskilda målgrupper tillsammans med näringslivet
Tillsammans med näringslivets branschorganisationer bör arbetsmarknadsnämnden identifiera vilken typ av stöd och kunskap arbetsgivare behöver för att i högre grad anställa unga med funktionshinder och unga nyanlända.

Ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet.

Sammanfattning

Nedan återges sammanfattningen från ovanstående delrapport inklusive föreslagna rekommendationer och åtgärder.

Det offentliga rummet binder samman Stockholms olika delar och utgör spelplats för stadslivet. Att ta hand om och utveckla Stockholms olika gemensamma stadsrum är därför avgörande för att uppnå målet om en socialt sammanhållen stad. Befintliga torg, gator, parker, kajer och stränder, lek- och idrottsplatser behöver utvecklas på ett bra sätt i hela staden. När staden växer kraftigt behövs också fler arkitektoniskt väl gestaltade och kulturellt innehållsrika offentliga stadsrum, särskilt i de yttre delarna av staden. På vissa platser utgör dock de offentliga rummen snarare en sorts oönskad mellanzon som riskerar att skilja stadsdelar och människor från varandra. Ställningstaganden behöver därför göras genom hela planeringsprocessen för att främja utvecklingen av de sociala värdena i det offentliga rummet. Det behöver ske både i rådgivande översikts- och områdesplanering samt i detaljplaner och markanvisningar.

Stadsbyggandet ska bidra till likvärdiga livsvillkor i hela staden så att goda och trygga livsmiljöer kan erbjudas överallt. Men trots att Stockholm är en välplanerad stad finns det brister i skötsel och utveckling av offentliga platser. I de socioekonomiskt svagare områdena i staden är omsorgen om de gemensamma stadsrummen särskilt viktig, inte minst med tanke på att där ofta finns många barn och unga samt trångboddhet. Stockholms stad behöver därför stärka det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen. Investeringsmedlen behöver bli mer jämlikt fördelade över hela stadens geografi. Ansvar och roller hos olika aktörer i den lokala platsutvecklingen behöver samtidigt identifieras och nya innovativa samverkansmetoder prövas.

Kulturlivet är starkt i Stockholm men har potential att bidra i ännu högre grad till ett inspirerande stadsliv. Kulturlivsfrågorna behöver hanteras bättre i dagens stadsplanering och även här behövs ett socialt investeringsperspektiv. Ökad närvaro av kultur kan bidra till fler meningsfulla möten mellan olika grupper av människor i staden. Det kan även bidra till lokal platsutveckling som gör att människor kan trivas bättre i sin stadsmiljö och känna sig delaktiga i en lokal identitet. Enprocentsregeln behöver användas så att satsningarna på konst blir mer rättvist fördelade i staden. Ateljéerna

och mötesplatserna för kultur behöver bli fler, särskilt i några av de yttre stadsdelarna. Stockholm kan även öka användningen av tillfällig arkitektur och konst på ett sätt som bidrar till ökad kulturnärvaro i det offentliga rummet.

Rekommendationer och åtgärder

De i delrapporten föreslagna rekommendationerna och åtgärderna är formulerade med ambition att ansluta till pågående arbeten och ska ses som ett uttryck för det behov av utveckling som har identifierats i dialogen med forskare och andra aktörer. Rekommendationerna och åtgärderna lyfter särskilt fram arkitekturens och kulturens potential att bidra till mer attraktiva och trygga offentliga stadsrum och ett vitalt stadsliv.

B2.1 Stärk det sociala investeringsperspektivet i stadsutvecklingen

Den snabba stadsutvecklingen i Stockholm och tilläggen av många fler bostäder innebär också möjligheter att utveckla stadens offentliga stadsrum.

B2.1.1 Åtgärd: Styr investeringar i syfte att främja en god stadsmiljö i hela staden

Betydelsefulla förbättringar av stadens offentliga rum kan ofta göras där exploatering pågår. Men de offentliga rummen i områden utan eller med lägre exploateringsmöjligheter kan också vara slitna och i behov av upprustning. Det skapas på så sätt en ojämlik fördelning av investeringar i det offentliga rummet där vissa stadsdelar kontinuerligt får nya eller utvecklade offentliga stadsrum. I de stadsdelar där en utveckling inte sker tenderar också stadsrummen att användas i mindre utsträckning och upplevas som alltmer otrygga.

Ansvarig: Exploateringsnämnden, och trafiknämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

B2.1.2 Åtgärd: Utveckla enprocentsregeln för att bidra till en mer jämlik fördelning av konstnärlig gestaltning

Stockholms stad har ett fastställt system, den s.k. enprocentsregeln, för hur investeringar i konst ska genomföras i samband med stadens investeringar i byggnader och anläggningar. Det betyder att stadens nya konst, i de offentliga rummen utomhus och i stadens lokaler, i första hand kommer till de områden som exploateras.

Ansvarig: Kulturnämnden i samverkan med andra berörda nämnder och styrelser.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

B2.1.3 Åtgärd: Detaljplaner och markanvisningar ska innehålla ställningstaganden om socialt värdeskapande

Varje stadsbyggnadsprojekt ska beaktas utifrån sin betydelse för det sociala stadslivet på ett sätt som stämmer överens med översiktsplaneringen och områdesplaneringen.

Ansvarig: Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

B2.2 Prioritera socialt värdeskapande platsutveckling i socioekonomiskt svaga områden

Det intensiva stadsbyggandet i Stockholm ska bidra till ett bättre stadsliv för människorna. Befintliga sociala värden behöver därför identifieras för att kunna stärkas och utvecklas kontinuerligt i stadsutvecklingen.

B2.2.1 Åtgärd: Utveckla den lokala samordningen för platsutveckling

Lokalt samordnad platsutveckling innebär att identifiera ansvar och roller, hitta samverkansformer och identifiera mål för att utveckla en offentlig plats.

Ansvarig: Trafiknämnden i samverkan med stadsdelsnämnder, bostadsbolagen, SISAB, fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden och idrottsnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

B2.3 Använd kulturnärvaro som drivkraft för ett vitalt stadsliv
Arkitektur, form och design kan användas som verktyg för att stärka och synliggöra kulturlivet i staden. Stadens arbete behöver utvecklas och nya metoder prövas för att säkerställa att kulturlivsaspekterna kommer med i tidigt skede i stadsplaneringen.

B2.3.1 Åtgärd: Etablera fler ateljéer och produktionsplatser för konst i ytterstaden

Västerort och Järva har mycket få platser för konstproduktion och det gäller också de yttre delarna av Söderort. Nya platser för ateljéer och produktion av konst behöver etableras i socioekonomiskt svaga områden, med fokus på Järva och Västerort. Lokalerna ska anpassas till behovet på olika platser och syftet är också att nå konstnärer som har sin bas i ytterstaden.

Ansvarig: Fastighetsnämnden och kulturnämnden i samverkan med de kommunala bostadsbolagen.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

B2.3.2 Åtgärd: Använd tillfällig arkitektur och kulturhändelser för att utveckla stadslivet utanför innerstaden

Genom tillfällig arkitektur och kulturhändelser kan tidigare oanvända platser uppmärksammas. Det kan t.ex. handla om att iscensätta parker eller mötesplatser med intresseväckande konstnärlig gestaltning på nuvarande gatumark, parkeringsplatser eller industrimark.

Ansvarig: Trafiknämnden i samverkan med stadsbyggnadsnämnden och kulturnämnden.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

B2.3.3 Åtgärd: Ta fram ett handlingsprogram om mötesplatser för kultur i Stockholm

Möjligheterna till en meningsfull fritid är ett prioriterat område inom staden. För att stadens satsningar på kunskap och kreativitet ska bli mer jämlik i hela staden behövs olika åtgärder och nya metoder.

Ansvarig: Kulturnämnden i samverkan med berörda stadsdelsförvaltningar.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

Medborgare med mandat- Dialog och delaktighet i Stockholm stad

Sammanfattning av delrapporten

Den svenska demokratin står inför ett antal utmaningar, som i allra högsta grad är relevanta även för Stockholms stad. En är att inflytandet är ojämlikt fördelat över staden. Välutbildade personer från socioekonomiskt starka områden deltar i större utsträckning i allmänna val, politiska partier samt i det civila samhället och får därmed också ett större inflytande över politiken än mindre resursstarka personer. Denna rapport sätter fokus på hur ett mer jämlikt deltagande kan främjas i Stockholms stad.

Deltagande mellan val genom olika former av deltagandeprocesser som till exempel medborgardialoger kan, om de utformas på rätt sätt, bidra till att stärka de grupper vars röster vanligtvis inte hörs. En kartläggning av dialoger som har anordnats av bolag och förvaltningar i Stockholms stad de senaste åren pekar på att många dialoger som har genomförts riktar sig till väldigt breda målgrupper. För att motverka att dialoger bidrar till ökad politisk ojämlikhet och att personer vars röster inte vanligtvis hörs, är det viktigt att analysera vilka grupper som särskilt bör prioriteras i dialogen med utgångspunkt ibland annat kön, ålder, funktionsförmåga, utländsk bakgrund, utbildningsnivå och sysselsättning. Risken är annars stor att dialogen enbart blir ytterligare ett forum för resursstarka medborgare att utöva inflytande. För att dialogerna ska kännas

meningsfulla är det därtill viktigt att de rör icke-triviala frågor med tydlig koppling till politiska beslut och möjlighet till reellt inflytande.

Medborgarbudget och medskapande dialoger är två former av dialoger som kan möjliggöra ett reellt inflytande. Det lokala civilsamhället bör därtill ges bättre förutsättningar att ta initiativ till egna deltagandeprocesser och staden måste bli bättre på att identifiera och fånga upp befintliga initiativ. En god tillgång på tillgängliga mötesplatser och samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden, dit alla känner sig välkomna är också en förutsättning för att stärka det lokala engagemanget. Facilitatorer, eller möjliggörare, kan användas för att ytterligare stimulera det lokala engagemanget hos lokalbefolkningen genom att väcka och uppmuntra deras nyfikenhet och intresse att delta.

För att bygga trovärdiga och ömsesidiga relationer med medborgarna, och för att medborgarna ska uppleva att deras synpunkter har betydelse för stadens utveckling, är det också av största vikt att kontinuerligt informera om det fortsatta arbetet kring frågan och se till att de som deltagit i en dialog nås av information om hur deras synpunkter har tagits tillvara.

Rekommendationer och åtgärder

De i delrapporten föreslagna rekommendationerna och åtgärderna är formulerade med ambition att ansluta till pågående arbeten och ska ses som ett uttryck för det behov av utveckling som har identifierats i dialogen med forskare och andra aktörer. Förslag på åtgärder lyfts inom tre rekommendationsområden; medskapande i beslutsprocesser, jämlika deltagandeprocesser och samordning av resultat för genomförda medborgardialoger.

D2.1 Utveckla förutsättningarna för medskapande i Stockholms stads beslutsprocesser

Utveckling av förutsättningar för medskapande i Stockholms stads beslutsprocesser kan ske genom medborgardialoger. Dialoger ska behandla icke-triviala frågor, samt ha en tydlig koppling till politiska beslut för att skapa meningsfullhet hos medborgarna. En icke-trivial fråga ska bidra till en ömsesidig samverkan mellan makthavare och medborgare som möjliggör både ett djupt deltagande och social förändring. Ett exempel på en icke-trivial process kan vara direkt auktoritet över en fråga, budget, planering och förvaltning av exempelvis en aktivitetsplats för unga eller äldre. Om dialoger uppfattas som meningslösa kan effekten bli minskat deltagande och minskat förtroende för politiken. Ett sätt att skapa meningsfulla dialoger är att tillämpa medborgarbudget.

D2.1.1 Åtgärd: Genomför fler medborgarbudgetprocesser

Vikten av lokalt medskapande och att främja medborgarnas egen förmåga att lösa problem lyfts genom medborgarbudgetprocesser. Berörda medborgare bjuds in för att påverka hur, hela eller del av, budget ska användas för specifika ändamål. Budget för exempelvis bibliotek, medborgarkontor, stadsmiljöinvesteringar och lokala mötesplatser är lämpliga för medbestämmande.

Pågående arbete: En medborgarbudget genomfördes under våren 2016 i Fagersjö där nio procent av invånarna deltog i utformandet av en lokal mötesplats.

Ansvarig: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser som arbetar med medborgardialog.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

D2.1.2 Åtgärd: Stöd utvecklingen av medskapande dialoger

I rapporten beskrivs att stadens vägledning för medborgardialog och delaktighet behöver utvecklas för att erbjuda ett bättre stöd för nämnder och bolagsstyrelser i att involvera medborgarna i medskapandeprocesser. Vidare redogörs att kompetensutveckling ordnas på dialogområdet för viktiga funktioner inom staden. Medskapande dialoger medför att medborgare ges inflytande över hela processen, från problemformulering till identifiering åtgärder, genomförande, utvärdering och återkoppling. Stadens vägledning för medborgardialog och delaktighet kan utvecklas i syfte att erbjuda ett bättre stöd till nämnder och bolag. Kompetensutveckling ämnande målgruppsanalys, återkoppling och utvärdering av dialoger bör prioriteras.

Pågående arbete: En digital vägledning för medborgardialog och delaktighet togs fram av stadsledningskontoret i början av 2016 i digitalt format. I april 2016 anordnade stadsledningskontoret, i samverkan med SKL, en grundutbildning för stadsdelsförvaltningarna i att planera och genomföra medborgardialoger. Till hösten 2016 placeras en uppföljning med förtroendevalda.

Ansvarig: Kommunstyrelsen.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

D2.2 Säkerställ jämlika deltagandeprocesser

När dialoger genomförs är det av stor vikt att säkerställa jämlika deltagandeprocesser för att främja mindre resursstarka medborgares deltagande i demokratin. 2014 års demokratiutredning (SOU 2016:5) visar att medborgardialoger kan bli ytterligare en kanal för redan resursstarka medborgare att utöva inflytande över staden och därmed bidra till en försämrad politisk jämlikhet. Medborgardialoger bör därför främst betraktas som ett komplement till det inflytande som resursstarka medborgare redan har. Ett uppsökande

arbete kan ytterligare stärka resurssvaga medborgares deltagande. Lokala funktioner såsom fältassistenter, medborgarvärdar, demokratiutvecklare och uppsökare föreslås lämpliga att stimulera, tillvarata och stärka resurssvaga medborgarnas deltagande i demokratin.

D2.2.1 Åtgärd: Tillämpa rekryteringsmetoder inför medborgardialoger som främjar ett jämlikt deltagande

Stadens dialoger består till största del av öppna inbjudningar som riktar sig till alla medborgare. Dialogens frågeställning bör vara utgångspunkt för en målgruppsanalys. Fokus ska läggas på att nå grupper som vanligtvis inte hörs.

Pågående: Stadens vägledning för medborgardialog och delaktighet tar upp denna fråga och kan utgöra en bra utgångspunkt för arbetet.

Ansvarig: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser som arbetar med medborgardialog.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

D2.2.2 Åtgärd: Stärk närvaron av samhällsvägläggande och uppsökande funktioner i socioekonomiskt svaga områden

Socioekonomiskt svaga områden har inte lika förutsättningar att medverka i deltagandeprocesser.

Pågående: Medborgarvärdarna i Hässelby-Vällingby.

Ansvarig: Stadsdelsnämnder.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

D2.2.3 Utvärdera Hässelby-Vällingbys arbete med medborgarvärdar

Medborgarvärdarna, som etablerades 2014, har bland annat som uppdrag att informera och hänvisa medborgare vidare till rätt instans i förvaltningen. Vårdarna arbetar även trygghetsskapande.

Pågående: Medborgarvärdar finns också i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd. Dessa har dock primärt ett trygghetsskapande uppdrag. Även Skärholmens och Spånga-Tenstas SND planerar att införa medborgarvärdar under 2016.

Ansvarig: Kommunstyrelsen.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

D2.2.4 Åtgärd: Utbilda lokala processledare för genomförande av medborgardialoger

För att stödja arbetet med medborgardialoger har en vägledning tagits fram. Det är av stor vikt att dialoger upplevs som meningsfulla. För att möjliggöra dialoger av god kvalitet efterfrågas processledarkompetens.

Ansvarig: Kommunstyrelsen.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

D2.3 Samordna och sprid resultat av genomförda medborgardialoger inom Stockholms stad

Det är av stor vikt att samordna och sprida resultatet av genomförda medborgardialoger. Årligen genomför Stockholm stad ett stort antal medborgardialoger. Att möjliggöra en överblick över vilka dialoger som genomförts, pågår eller är planerade, bidrar till en samordning av information som inkommit av medborgare. Detta minskar risken för att medborgare tappar förtroende för att delta i återkommande dialoger som behandlar samma frågor, utan återkoppling.

D2.3.1 Åtgärd: Utveckla en digital dialogportal

För att tillvarata synpunkter från medborgare finns ett behov av en digital dialogportal. På så vis kan information samlas in, systematiseras och tillgängliggöras för hela staden.

Pågående: Stadsledningskontoret har under 2016 tagit fram en projektskiss på en digital dialogportal och ansökt om medel för verksamhetsutveckling med hjälp av IT i enlighet med stadens program för digital förnyelse under kommunstyrelsen.

Ansvarig: Kommunstyrelsen i samverkan med servicenämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden samt andra berörda nämnder.

Uppföljning: Kommunstyrelsen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm ska understödja stadens verksamheter med underlag och åtgärdsförslag i arbetet för att utjämna skillnader. Strategin för genomförande av kommissionens åtgärder innebär en integrering av arbetet i budgetprocessen. Förvaltningen delar kommissionens problem-beskrivning utifrån berörda verksamhetsområden och ser positivt på att ett centralt ansvar tas, där det är lika angeläget att arbetet är lokalt förankrat, utifrån varje förvaltnings unika förutsättningar. Förvaltningen ställer sig positiv till, då kommissionens analyser och förslag utgår från forskning och beprövad erfarenhet från andra städers arbete, att kommissionen tillvaratar remissinstansernas förutsättningar för fortsatt arbete med respektive åtgärd. Kommissionen verkar för stadens verksamheter ur ett helhetsperspektiv men där åtgärder överensstämmer med nämndernas unika förutsättningar.

Dold potential - hinder och möjligheter för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden

Förvaltningen är positiv till att kommissionen uppmärksammar gruppen unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) som en egen målgrupp inom utvecklingsområdet *Arbete och försörjning*.

Förvaltningen håller med om att utvecklade kontakter mellan skola samt arbets- och samhällsliv, bidrar till att ungdomar lättare kan etablera sig på arbetsmarknaden.

Förvaltningen ser positivt på att i F9-skolorna har planer för studie- och yrkesvägledning och att det sker i elevhälsoteamen. Det för att eleverna redan i 9:an kan vara skoltrötta och i behov av stöd för att öka intresset för yrkesprogrammen. Förslagen om en gemensam bank med praktikplatser, liksom att en studie- och yrkesvägledning utvecklas i gymnasieskolan är positivt. Eleverna som kommer in på gymnasiet men som är skoltrötta och hoppar av första året kan då få stöd och motiveras till fortsatta studier.

Förvaltningen ställer sig positiv till utökad samhällsinformation för unga nyanlända på stadens boende och i skolan. Förslag att ta fram en handlingsplan inom SFI för unga nyanlända är bra. En strukturerad och systematisk samhällsinformation gynnar unga nyanländas delaktighet i samhället.

Förvaltningen vill framhålla att unga med bestående funktionsnedsättning behöver långsiktiga insatser. Här behöver offentlig- och privat arbetsgivare i samverkan se till den enskildes förmågor och inte till den enskildes hinder.

Nyanlända har av naturliga skäl språk- svårigheter, men det behöver inte utgöra hinder för att få arbete. Det är viktigt att se och lyfta förmågor hos den enskilde och stärka det vid matchning till arbete eller studier.

För att unga som varken arbetar eller studerar ska lyckas behöver även föräldrarna involveras i sina barns studier. Förvaltningen är positiv till att föräldrar lyfts i rapporten som en viktig samverkanspartner till skolan.

Förvaltningen är positiv till införandet av sociala klausuler i upphandling av gruppen UVAS. För att berörda personer ska etableras på arbetsmarknaden delar förvaltningen rapportens

uppfattning att det krävs bra matchningsåtgärder och medarbetare med erfarenhet att arbeta med gruppen UVAS.

Förvaltningen välkomnar förslaget om arbetsdifferentiering som skapar nya arbetstillfällen. En inkluderande arbetsmarknad ökar möjligheterna för personer som har svårt att komma ut i arbete.

Staden där vi möts – Arkitektur och kultur i det offentliga rummet.

Det finns självklart många aspekter på vad som formar en bra livsmiljö i staden. Förvaltningen med sin huvudsakliga inriktning mot barn- och ungdomsfrågor samt vård och omsorg välkomnar planeringsinriktningar som lyfter fram ett socialt synsätt i den fysiska planeringen av staden.

Enligt Plan- och bygglagen 1 kap 1 § ska planeringen "... främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö". Förvaltningen instämmer därför i de analyser och beskrivningar som presenteras i delrapporten och som på ett tydligt sätt lyfter fram de utmaningar som kravet på en socialt hållbar stadsutveckling innebär. Förvaltningen är positiv till de föreslagna rekommendationerna och anser att de föreslagna åtgärderna är högst relevanta för uppfyllelse av stadens mål.

Stadsdelsnämnden har endast rådighet över stadens parkmark men samarbetar självklart med berörda förvaltningar och bolag för att bidra med lokal kunskap. Förvaltningen kan genom att skapa attraktiva stråk och parkfunktioner med mötesplatser, öka förutsättningarna för välbefolkade, trygga miljöer som kan minska det upplevda avståndet mellan stadsdelsområdets olika stadsdelar, centrum och övriga mötesplatser.

Förvaltningen anser att det är positivt att frågan om utveckling av den lokala samordningen lyfts i delrapporten. Föreslagen åtgärd innebär att ansvar och roller ska identifieras samt att samverkansformer och mål ska säkerställas med syfte att utveckla offentliga platser. Förvaltningen samverkar sedan tidigare kontinuerligt med exploaterings- stadsbyggnads- och trafikkontoret samt övriga berörda förvaltningar och bolag i syfte att inkludera lokala behov i planeringsprocessen och därmed påverka stadsutvecklingen inom stadsdelsområdet. Det lokala utvecklingsprogrammet för Hässelby-Vällingby stadsdelsområde har antagits av nämnden och prioriterade åtgärder har arbetats in i nämndens verksamhetsplan för

2017. Därutöver genomför förvaltningen kontinuerligt trygghetsvandringar i samarbete med centrumägare, fastighetsägare, trafikkontoret, polismyndigheten, samt representanter från stadsdelsnämndens pensionärsråd och rådet för funktionshinderfrågor i syfte att utveckla stadsmiljön inom stadsdelsområdet. Ett prioriterat mål i det lokala utvecklingsprogrammet för Hässelby-Vällingby, är att i samverkan med trafikkontoret samt övriga ansvariga aktörer, medverka till att Hässelby gårds torg uppfattas som ett tryggt och attraktivt lokalt centrum.

Föreslagna åtgärder som syftar till att styra medel till eftersatta stadsdelsområden är också nödvändiga för att uppnå målet om en socialt sammanhållen stad. För att få ett fungerande stadsliv och en bra stadsmiljö är naturligtvis utformningen av de offentliga rummen av största betydelse. En socialt hållbar stadsutveckling är en förutsättning för all annan hållbarhet.

I rapporten föreslås att trafiknämnden i samverkan med stadsbyggnadsnämnden och kulturnämnden ska ansvara för att använda tillfällig arkitektur och kulturhändelser för att utveckla stadslivet utanför innerstaden. Förvaltningen är positiv till att stadslivet utvecklas utanför innerstaden men vill lyfta att detta sker i nära samverkan med stadsdelsförvaltningen.

Medborgare med mandat – Dialog och delaktighet i Stockholm stad

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till kommissionens delrapport. Förvaltningen anser att kommissionens arbete bör bli tydligare i uppföljning och återkoppling.

Förvaltningen är positivt inställd till att främja en mer jämlik deltagandeprocess genom uppsökande arbete. Förvaltningen arbetar med medborgarvårdar vars uppdrag är att röra sig i hela stadsdelsområdet, där de arbetar främjande och trygghetsskapande. Medborgarvårdarna möter invånare i den offentliga miljön och vid besök på mötesplatser, verksamheter och föreningar. Deras kontakt med invånarna gör de till ett värdefullt dialogverktyg.

Medborgarvårdarnas uppdrag kan utvecklas och därför är det positivt att förvaltningens arbete med medborgarvårdar utvärderas i enlighet med rapporten. I samband med utvärdering bör medborgarvårdars uppdrag förtydligas och definieras.

Förvaltningen stödjer förslaget om att genomföra fler medborgarbudgetprocesser, men anser att övergripande anvisningar och handledning av hur processen ska genomföras, för att uppnå bästa resultat, är av vikt.

Det är positivt att staden erbjuder vägledning för medborgardialog och delaktighet. Arbetet bör utvecklas för att undvika stigmatisering och större klyftor mellan medborgare som deltar och inte deltar i dialoger. Förvaltningen stödjer slutsatsen om att en målgruppsanalys är av stor vikt, för att komplettera de resursstarkas deltagande i olika former av dialoger. Vidare vill förvaltningen lyfta att det är avgörande med processledare med rätt kompetens som utför dialogerna är avgörande. En övergripande dialogguide efterfrågas, som inkluderar alla stadens förvaltningar och bolag.

Förvaltningen anser att det finns ett behov av att få en överblick av dialogarbete för att ge medborgarna information om vilka andra dialoger som genomförs, pågår eller är planerade i stadsdelsområdet. På så vis möjliggörs en samordnad process och risken för dialogtrötthet minskar. Vid återkoppling av dialoger som genomförts av fackförvaltningar och bolag kan stadsdelsförvaltningen bidra med lokalkännedom för att nå invånarna.